

Ляховецька Світлана Юріївна
ст. гр. ФМ-11, ТНЕУ

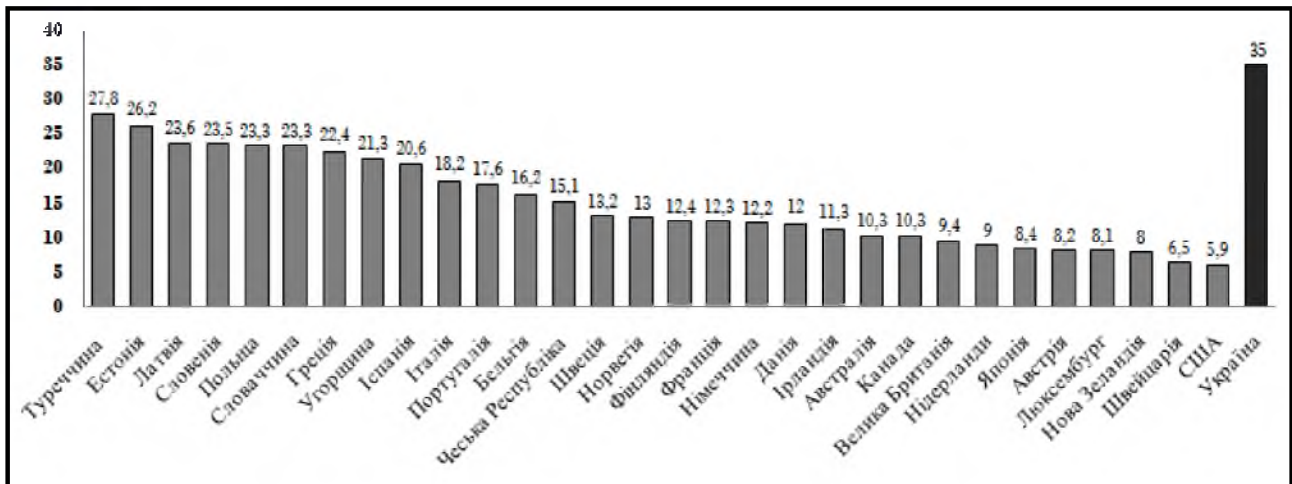
Томашівська Анастасія Володимирівна
ст. гр. ФМ-11, ТНЕУ
Науковий керівник – к.е.н., доцент Савчук С.В.

НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ ПОВЕДІНКИ ГРОМАДЯН У СФЕРІ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

У сучасних умовах стан пенсійного забезпечення громадян є однією із важливих компонент, які впливають на фінансову поведінку домогосподарств. Однак низький рівень пенсій переважної більшості непрацевдатних громадян, недотримання засадничих принципів соціальної справедливості та соціального страхування, постійний дефіцит коштів Пенсійного фонду свідчать загалом про неефективність нинішньої системи пенсійного забезпечення громадян в Україні. Відтак вищезначене зумовлює необхідність дослідження найважливіших проблем та виокремлення основних векторів активізації фінансової поведінки домогосподарств у контексті їх пенсійного забезпечення.

На нашу думку, пріоритетним завданням у цій сфері має стати насамперед детінізація ринку праці як одна із найважливіших реформ, котра дасть змогу покращити фінансовий стан системи пенсійного страхування. Адже невідповідність між державними стандартами в оплаті праці сприяє відтоку працівників у «тіньову» сферу (за офіційними даними це близько 35% ВВП) та фактично генерує зростання міграційного впливу працюючого населення. На жаль, рівень «тіньової» економіки в Україні удвічі більший, ніж у Португалії і Бельгії, утричі більший, ніж в Данії й Ірландії та в шість разів перевищує аналогічний показник США (рис. 1). І це, незважаючи на те, що з початку 2016 р. ставка ЄСВ зменшилась майже удвічі, а саме: з середнього значення 40% до фіксованої ставки 22%.

Вважаємо, що у зазначеному контексті функціонування накопичувальної системи загальнообов'язкового пенсійного страхування може стати потужним стимулом для перебування вітчизняного бізнесу в легальній економіці, оскільки як тільки українці усвідомлять, що накопичені кошти – їх особиста власність (при цьому кошти з накопичувального рахунку можна успадкувати), вони будуть зацікавлені в отриманні легальної зарплати.

Рис. 1. Рівень тіньової економіки в країнах-членах ОЕСР та Україні у 2017 р.,% до ВВП*

* Побудовано за даними джерел [1; 2]

По-друге, важливим у сучасних вітчизняних реаліях є розроблення процедури поступового підвищення рівня заробітної плати й усунення порушень щодо її нарахування і виплати, що сприятиме збалансуванню бюджету ПФУ, підвищенню розміру пенсійних виплат та рівня життя українських громадян. Низький рівень оплати праці порівняно зі світовими стандартами є актуальним питанням сьогодення, що потребує термінового врегулювання.

По-третє, надзвичайно важливим питанням у нинішніх умовах є підвищення ефективності діяльності Пенсійного фонду України шляхом більш раціонального використання коштів, що спрямовуються на утримання його адміністративного апарату (близько 2,5 млрд грн щороку) та удосконалення інформаційної бази, що забезпечить прозорість фінансових потоків і підвищить платіжну та звітну дисципліну платників страхових внесків.

По-четверте, одним із основних напрямів підвищення ефективності функціонування системи пенсійного забезпечення громадян вважаємо удосконалення чинного законодавства у цій сфері. Відтак для створення універсальної законодавчої бази подальшого реформування пенсійної системи, на нашу думку, слід скасувати практику регулювання умов пенсійного забезпечення окремих категорій громадян відповідними законодавчими актами, що дасть змогу у майбутньому ухвалити єдиний акт у цій сфері – Пенсійний кодекс України. Між тим, реформування пенсійного законодавства має також включати справедливий механізм зростання пенсійних виплат у відповідності до загальноєвропейського рівня (скажімо, не менше 55–60% від середньої заробітної плати), створення прозорої пенсійної системи, а також підвищення індивідуальної зацікавленості громадян у формуванні пенсійних накопичень і

самостійному виборі напрямів інвестування на третьому рівні пенсійної системи. При цьому необхідно дотримуватись принципу соціальної справедливості, беззаперечною основою якого у пенсійному забезпеченні є залежність трудових пенсій від трудового вкладу громадян. Проте вітчизняне чинне законодавство у багатьох випадках не притримується цього принципу.

По-п'яте, вкрай невідкладним у нинішніх умовах є реформування першого рівня (солідарної системи) та впровадження другого рівня (обов'язкової накопичувальної) системи пенсійного забезпечення з урахуванням передового досвіду зарубіжних країн. На жаль, успадкована від Радянського Союзу солідарна система пенсійного забезпечення України вже 27-й рік державної незалежності є одним із головних об'єктів критики в суспільстві. Українські пенсіонери вважають призначені їм пенсії занадто низькими, працююче населення – сплачувані ним страхові внески високими, а заокеанські та європейські радники висловлюють своє незадоволення хронічним дефіцитом бюджету ПФУ та наполягають на поступовому підвищенні пенсійного віку для громадян з метою його збалансування. Відтак упродовж останніх років чинна система пенсійного забезпечення перебуває у стані «перманентного реформування», необхідність якого зумовлена не лише переходом до ринкових відносин, але й пошуком нових моделей пенсійного забезпечення у зв'язку із песимістичними демографічними перспективами України у майбутньому.

Однак необхідно акцентувати, що за допомогою лише солідарної системи неможливо досягнути належного рівня життя, який би гарантував майбутнім пенсіонерам гідний добробут відповідно до вимог часу. Відтак головним завданням солідарної складової має бути насамперед захист від бідності людей пенсійного віку, а відповідальність за забезпечення майбутніх доходів повинна бути розподілена між державою і працівником. Це означає, що досягнути відповідного рівня життя літніх людей можна буде лише за рахунок розвитку накопичувальних елементів.

Тому з метою активізації участі населення у недержавному пенсійному забезпеченні необхідно, по-перше, поступово підвищувати його доходи, по-друге, здійснювати заходи, які б збільшували довіру до фінансових установ (насамперед недержавних пенсійних фондів), по-третє, посилити інформаційну кампанію щодо реформованої майбутнього пенсійної системи і діяльності недержавних пенсійних фондів. До того ж, формування ефективної обов'язкової накопичувальної системи має базуватися на передовому досвіді зарубіжних країн у цій сфері, доповнюватися належними гарантіями з боку держави і раціональною політикою адміністрування, щоб не допустити надмірної частки управлінських витрат при реалізації накопичувальних моделей пенсійного забезпечення громадян.

Вважаємо, що запропоновані заходи економічного, фінансового, організаційно-правового та управлінського характеру дадуть змогу ефективно реформувати систему пенсійного забезпечення громадян в Україні та активізувати їх фінансову поведінку у цій важливій сфері суспільних відносин.

Література:

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Офіційний сайт Організації економічного співробітництва та розвитку. URL : <http://www.oecd.org>

Максимишин Тетяна Петрівна

ст. гр. Ф-42, ТНЕУ

Науковий керівник – к.е.н., доцент Малиняк Б.С.

МОНІТОРИНГ СУЧАСНОГО СТАНУ ЗДІЙСНЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ ЗА ВИКОРИСТАННЯМ КОШТІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Громадський фінансовий контроль є одним із видів фінансового контролю за ознакою суб'єктів, які його ініціюють та здійснюють. Громадський контроль може ініціюватись і здійснюватись безпосередньо самими громадянами, їх об'єднаннями, групами спеціалістів, які створюються при представницьких органах влади, а також державних і комунальних підприємствах, установах та організаціях на основі добровільності та безоплатності.

Проте, на сучасному етапі в Україні ефективний громадський фінансовий контроль за використанням коштів з місцевих бюджетів недостатньо розвинений. Це спричинено, передусім, відсутністю законодавчої бази, що фактично унеможливує як проведення ефективного громадського бюджетного контролю, так і реалізацію його результатів [1; 4].

Важливою передумовою здійснення громадського бюджетного контролю за використанням коштів місцевих бюджетів є вільний доступ контролюючих суб'єктів до інформації про виконання місцевого бюджету в необхідному обсязі.

Проведення реформ в Україні впродовж останніх років передбачало ухвалення низки законодавчих актів, спрямованих на підвищення прозорості публічних фінансів. На місцевому рівні також були ухвалені нормативно-правові акти, що підвищують публічність місцевих бюджетів. Втім, позитивний потенціал ухвалених документів значною мірою